

ISSN 2091-5187

SERVIS

ILMIY-AMALIY
JURNAL

№3

2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026-yil, 3-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017-y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan.

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
X.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

X.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

Зафаржон Толибжонович Вахобов Социально-экономические эффекты брендинга туристских дестинаций: модель оценки на примере Самарканда	153
Хасан Абдусайитович Рахимов Меҳмонхоналарнинг иқтисодий рақобатбардошлигини ошириш йўллари	161
Mohigul Ulug‘bekovna Shodiqulova Madaniy turizmni rivojlantirishda kichik biznes va mahalliy tadbirkorlikning o‘rni	164
Shaxnoza Shomurotovna Toshpulatova Mehmonxonalarning rivojlanish tarixi hamda “mehmonxona” tushunchasining ilmiy, nazariy va amaliy masalalari	169
MENEJMENT VA MARKETING	
Xilola Nematovna Ochilova Ilmiy kadrlar tayyorlash va ilm-fan sohasida boshqaruv samaradorligini oshirish yo‘llari	172
Mahliyo Islamovna Diyarova, Sanjar Abdulahodovich Rahimov Uy-joy qurilishini rivojlantirishning iqtisodiy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	179
MOLIYA, PUL MUOMALASI VA KREDIT	
Azim Qayumovich G‘apparov, Dostonbek Jo‘rabek o‘g‘li Qoplonov Ijtimoiy obyektlarda qurilish xizmatlarini moliyalashtirishning samaradorligini oshirish: nazariy va amaliy yondashuvlar	185
Abdunazar Narzullayevich Ibragimov Islom moliya tashkilotlarida buxgalteriya hisobini xalqaro standartlar asosida tashkil etish	189
BUXGALTERIYA HISOBI, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT	
Низомиддин Бегбутаевич Хўжабеков Консолидациялашган молиявий ҳисобот ва бизнес бирлашувларида кечиктирилган фойда солиғини МҲХС (IAS) 12 асосида тан олиш	197
Умар Худайбердиев Қўшилган қийматнинг шаклланиши ва мамлакат ялпи ички маҳсулот ҳажмининг кўпайиши	206
Ortiq Eshnazarovich Ernazarov Xizmat ko‘rsatish sohasini chiziqli ekonometrik modellashda juft korrelyatsiya koeffitsiyentining ahamiyati	208
Bekniyoz Suvonov Moliyaviy hisobot tahlilini raqamli transformatsiya qilishning analitik imkoniyatlari	212
Bobir Kiyomidinovich Muftaydinov Korxonaning to‘lov qobiliyatini kompleks baholashda qo‘llaniladigan skoring usulining mazmuni	217
Хушвакт Мансурович Ёдгоров Дори воситалари саноати корхоналарида асосий ишлаб чиқариш харажатлари бухгалтерия ҳисоби ва таннархни аниқлаш тартиби	221
TA'LIM, KADRLAR TAYYORLASH VA PEDAGOGIKA	
Li Shan Research on the Impact of Teacher's Ethics and style on the Core Competitiveness of Universities	227
Kamoliddin Asomiddin o‘g‘li Jaxongirov Ta‘lim turizmi bozorini rivojlantirishning xalqaro tajribasi va uni o‘zbekiston sharoitida qo‘llash imkoniyatlari	231
E'TIBORGA MOLIK MASALALAR	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Узоқ умр кўриш сирлари. Фарзанд тарбиялашдаги хатолар	236
Мамаюнус Пардаев, Фарход Набиев Манфаатлар тўқнашуви мазмуни ва турлари	238

Н.Хужабеков Признание отложенного налога на прибыль в консолидированной финансовой отчетности и при объединениях бизнеса в соответствии с МСФО (IAS) 12 Аннотация. В статье исследованы вопросы применения МСФО (IAS) 12 «Налоги на прибыль» при подготовке консолидированной финансовой отчетности и учете объединений бизнеса. Проанализированы внутренние и внешние временные разницы между балансовой стоимостью активов и обязательств на уровне консолидации и их налоговой базой, а также налоговые последствия корректировок справедливой стоимости на дату приобретения, гудвилла, неиспользованных налоговых убытков, внутригрупповых операций и инвестиций. Предложено объединить расчет распределения цены приобретения, регистр консолидационных корректировок и сведения о налоговой базе в единой системе контроля. Ключевые слова: МСФО (IAS) 12, МСФО (IFRS) 3, консолидированная финансовая отчетность, объединение бизнеса, отложенный налог, временная разница, гудвилл, налоговая база, внешняя временная разница, внутригрупповые операции.	N.Hujabekov Recognition of deferred income tax in consolidated financial statements and business combinations under IAS 12 Abstract. This article examines the application of IAS 12 Income Taxes in preparing consolidated financial statements and accounting for business combinations. It analyzes inside and outside basis temporary differences between the carrying amounts of assets and liabilities at the consolidation level and their tax bases, as well as the tax effects of acquisition-date fair value adjustments, goodwill, unused tax losses, intragroup transactions, and investments. The article proposes integrating the purchase price allocation calculation, the consolidation adjustment register, and tax-base data into a single control framework. Keywords: IAS 12, IFRS 3, consolidated financial statements, business combination, deferred tax, temporary difference, goodwill, tax base, outside basis difference, intragroup transactions.
--	---

Умар Худайбердиев– СамИСИ, “Иқтисодий таҳлил ва статистика” кафедраси доценти, и.ф.н.

ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТНИНГ ШАКЛЛАНИШИ ВА МАМЛАКАТ ЯЛПИ ИЧКИ МАҲСУЛОТ ҲАЖМИНИНГ ҚЎПАЙИШИ

Аннотация. Ушбу мақолада мамлакат ялпи ички маҳсулот ҳажмида қўшилган қийматнинг моҳияти, шаклланиши ва ялпи ички маҳсулот ҳажмининг ривожланиши ифодаланган. Қўшилган қийматни янада кўпайтириш бўйича тавсиялар берилган. Калит сўзлар: ялпи ички маҳсулот, қўшилган қиймат, ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш, иқтисодиёт асосий тармоқлари, саноат, қишлоқ хўжалиги қурилиш, яширин иқтисодиёт.
--

Кириш. Миллий ҳисоблар тизими бўйича мамлакатлар асосий иқтисодий кўрсаткичи - ялпи ички маҳсулот ҳажмидур. Ялпи ички маҳсулот (ЯИМ)- мамлакат ичида барча моддий неъматлар ишлаб чиқарувчи ва хизматлар кўрсатувчи хўжалик юритувчи субъектлар томонидан маълум вақт давомида (қўпинча бир йилда) правард истеъмол учун ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ва кўрсатилган хизматлар қийматининг йиғиндисидир. ЯИМ ҳажми мамлакатлар иқтисодий ривожланишининг ҳолатини ва аҳоли фаровонлигининг даражасини ифодалайди. ЯИМ ҳажми асосан ишлаб чиқариш усулида ҳисобланади. Бу усулда иқтисодиётнинг асосий тармоқлари: саноат, қишлоқ хўжалиги, қурилиш ва хизмат кўрсатиш жараёнларида қўшилган қийматлар йиғиндиси ҳамда маҳсулотларга ва экспорт-импорт операцияларига соф солиқлардан иборат. ЯИМ ҳажмининг катта қисмини маҳсулот ишлаб чиқариш жараёнида ва хизмат кўрсатиш соҳасида қўшилган қиймат ташкил этади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. ЯИМ ва қўшилган қийматлар мазмуни иқтисодчи олимларимиздан Н. Тўхлиев, (2) М. Мухаммедов, Х. Набиев, А. Аюбжанов, с. Сайфуллаев (3) Х. Шодиев, И. Хабибуллаев (5) М. Пардаев. Ш. Шадмонов (1) Уринбаева каби иқтисодчи олимларимиз баён қилганлар. Мамлакат Президенти Ш. Мирзиёев бирнеча бор йиғилишларда «Қўшилган қиймат занжирини охиригача етказиш» тугрисида худудий раҳбарларга топшириқлар берган.

Тадқиқот методологияси. Тадқиқот методологияси назарий ва амалий маълумот-

ларни, қонуний ва методологик ҳужжатларни ўрганиш давомида шаклланди, макон ва замон, анализ ва синтез усулларидадан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Қўшилган қиймат маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳасида ҳосил бўлади. Мамлакат Президентининг “Қўшилган қиймат занжири-ни охиригача етказиш” иборасини оддий пахта мисолида тушинтирадиган бўлсак, у қуйи-дагича изоҳланади. Қишлоқ хўжалиги пахта етиштиради. Пахта етиштириш жараёнида қўшилган қиймат (ҚҚ) яратилади. ҚҚ ҳажми тайёр пахта қиймати билан уни етиштириш учун сарфланган олдиндан мавжуд бўлган чигит, ўғит, ёқилғи қийматларини айириб ташланганига тенг бўлади. Пахтани чигитдан ажратиш жараёнида ҳам ҚҚ ҳосил бўлади. У пахта толаси қиймати билан ишлатилган пахта хомашёси ва бошқа сарфланган қиймат-ликлар фарқидан иборат бўлади. Пахта толасига ип-йигурув фабрикасида ишлов бериб, ип-калава тайёрлаш лозим. Бу жараёнда ҳам ҚҚ яратилади. Бу жараёнда ҚҚ ҳажми ип-калава қийматидан пахта толаси ва бошқа сарфланган қийматликларни айириб ташлаб топилади.

ҚҚ занжирини давом эттириб, ип-калавадан тўқимачилик фабрикасида газмол тайерлаш лозим. Газмол тайерлашдаги ҚҚ ҳажми газмол қиймати ва уни ишлаб чиқариш учун сарфланган ип-калава ва бошқа қийматлар фарқидан иборат. Газмолдан тайёр кийим-кечак ишлаб чиқариш лозим. Бу жараёнда ҳам ҚҚ яратилади. Бунда ҚҚ ҳажми тайёр маҳсулот қиймати ва унга сарфланган газмол ва бошқа қийматликлар фарқи ҳисобланади. Ишлаб чиқарилган кийим-кечак ёки бошқа тайёр маҳсулотларни истеъмолчиларга сотиш лозим. Истеъмолчиларга сотиш ҚҚ занжирининг охири ҳисобланади. Сотиш жараёнида ҳам ҚҚ, ҳосил бўлади, унинг ҳажми тайёр маҳсулот қиймати устига қўйилган савдо устамасидир. Умуман олганда саноат, қишлоқ хўжалиги, қурилиш, овқатланиш каби тармоқларга ҚҚ ҳажмини аниқлаш бирмунча қулай. ҚҚ ҳажми бу тармоқларда ишлаб чиқарилган маҳсулотлар (таомлар) қийматидан, уларни ишлаб чиқаришда сарфланган олдин мавжуд бўлган қийматликларни (ҳомашё, ёқилғи, газ, свет кабилар) айириб ташланганига тенг бўлади. Хизматлар кўрсатиш турлари жуда кўп бўлиб, бу соҳада ҚҚ ҳажмини аниқлаш мураккаброкдир.

ЯИМ ҳажмига яширин (хуфяна) иқтисодиётда яратилган ҚҚ ҳажми ҳам қўшилади. Яширин иқтисодиётдаги ЯИМ ҳажми Ўзбекистон Республикаси Миллий статистика қўмитасининг йўриқномасига асосан танлаб кузатиш усули билан аниқланади. Статистик маълумотларга кўра ЯИМ ҳажми яширин иқтисодиётда қишлоқ хўжалиги, ўрмон ва балиқчилик хўжалигида (63,5-81,0%ни), қурилиш соҳасида (24,0-41,3% ни, хизматлар соҳасидаги (24,0-40,1%ни) ташкил этади. ҚҚ таркиби асосан ходимларга тўланадиган иш ҳақидан, барча қўшимча ва устамалари билан, давлат бюджетига тўланадиган солиқлардан иборат бўлиб, қолган қисми фаолият юритувчи субъектларнинг ялпи фойдаси ҳисобланади. Уларнинг ялпи фойдаси устав қондаси асосида тақсимланади.

Мамлакат ялпи ички маҳсулот ҳажминининг динамикаси

		2015		2020		2025		2025 йил 2015 йилга нисбатан мартда
		ЯИМ ҳажми, млрд.сўм	Ҳис- саси, %	ЯИМ ҳажми, млрд.сўм	Ҳис- саси, %	ЯИМ ҳажми, трл.сўм	Ҳис- саси, %	
1	Ишлаб чиқариш, асосий нархларда	54611,8	374	342 016,0	56,8	908298,0	49,1	16,6
2	Хизматлар	78754,4	54,0	215815,5	35,8	859 891,4	46,5	10,9
3	Маҳсулотларга ва экспорт- импорт операцияларига соф солиқлар	12480,2	86	44361,5	7,4	81510,6	4,4	6,3
	Жами	145846,4	100,0	602193,0	100,0	1849,7	100,0	12,7

Манба: Статистик тўпламлар: Ўзбекистон рақамларда - 2016; 2020 – 2021;

Маълумотлардан курилиб турибдики, кейинги 10 йилларда мамлакат ЯИМ ҳажми юқори суръатлар билан кўпайган. ЯИМ ҳажми асосан маҳсулот ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳаларида кўпайган. Ушбу даврда ЯИМ ҳажми мамлакат миқёсида 12,7 баравар кўпайган бўлса, маҳсулот ишлаб чиқариш тармоқлари натижасида - 16, 6 баравар хизматлар кўрсатиш соҳасида - 10,9 баравар кўпайган. Мамлакат ЯИМ ҳажмининг 95,6 фойздан кўпроғи маҳсулот шилаб чиқариш ва хизматлар кўрсатиш соҳасига тўғри келади.

Хулоса ва таклифлар: Мамлакат ЯИМ ҳажми юқори суръатлар билан кўпаймоқда. 2025 йил Ўзбекистон Республикаси ЯИМ ҳажми 1849,7 трлн. сумдан ошиб, 2024 йилга нисбатан таққослаганда реал ўсиш суръати 7,7 %ни ташкил этган. Мамлакат ЯИМ ҳажмини кўпайтириш учун янги ишлаб чиқариш корхоналарини (фирмаларини) ташкил этиш, мавжудларида меҳнат унумдорлигини ошириш, қишлоқ хўжалигида янги ерларни (чўл, шўрхак, дашт ерлари) ўзлантириш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг ҳосилдорлигини кўтариш, хизмат турларини мавжуд ресурслар ва эҳтиёжлардан келиб чиқиб кўпайтириш ва самарадорлигини ошириш зарур бўлади. ЯИМ ҳажмининг кўпайиши мамлакат иқтисодий қудратини яхшилади, янги иш ўринлари яратиб, ишсизликни камайитишга, аҳоли даромадини кўпайтириб, фаровонликга олиб келади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

1. Ходиев Б.Ю., Шодмонов Ш. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. Т. “Баркамол фойз медиа”, 2017:
2. Тухлиев Н. ва бошқ. Ўзбекистон иқтисодиёти асослари. Т.: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси”, Давлат илмий нашриёти, 2006 й.
3. Мухаммедов М. ва бошқ. Иқтисодиёт назарияси. Т.: “Фан ва технологиялар” 2018.
4. Набиев Х. ва бошқ. Иқтисодий статистика. Дарслик. Т.: Иқтисодиёт, 2014 й.
5. Шодиев. Х. ,Хабибуллаев Н. Статистика. Дарслик. Т.: Тафаккур бўстони, 2013 й.

У.Худайбердиев	U. Khudaiberdiev
Формирование добавленной стоимости и увеличение валового продукта страны	Formation of Added Value and Increasing the Gross Domestic Product
Аннотация. В данной статье описывается природа, формирование добавленной стоимости в валовом внутреннем продукте страны и его развитие. Даны рекомендации по дальнейшему увеличению добавленной стоимости.	Abstract. This article describes the nature, formation, and development of added value in the gross domestic product. Recommendations for further increasing added value are provided.
Ключевые слова: валовой внутренний продукт, добавленная стоимость, производство, услуги, основные сектора экономики, промышленность, сельское хозяйство, строительство, теневая экономика.	Keywords: gross domestic product, added value, production, services, primary economic sectors, industry, agriculture, construction, shadow economy.

Ortiq Eshnazarovich Ernazarov – SamISI iqtisodiy tahlil va statistika kafedrası professori v.b., PhD.

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI CHIZIQLI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA JUFT KORRELYATSIYA KOEFFITSIENTINING AHAMIYATI

Annotatsiya. Ushbu maqolada xizmat ko‘rsatish sohasini chiziqli ekonometrik modellashtirish jarayonida juft korrelyatsiya koeffitsientining nazariy va amaliy ahamiyati yoritilgan. Maqolada xizmat ko‘rsatish sohasining samaradorligini baholash va rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda korrelyatsion tahlilning o‘rni asoslab beriladi. Shuningdek, juft korrelyatsiya koeffitsientidan oqilona foydalanish chiziqli ekonometrik modelning amaliy qiymatini oshirishga xizmat qilishi ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: xizmat ko‘rsatish sohasi, ekonometrik model, chiziqli model, juft korrelyatsiya, korrelyatsiya koeffitsienti, iqtisodiy omillar, statistik tahlil, modellashtirish.

Kirish. Bugungi kunda xizmat ko‘rsatish sohasi mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta‘minlovchi muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Aholi ehtiyojlarining kengayishi, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va xizmatlar turining ko‘payishi mazkur

ISSN 2091-5187

œ “SERVIS” œ

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

08.09.2026 yilda terishga berildi. 25.09.2026 yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84_{1/8}. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,6. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,68. Adadi 100 nusxa. Buyurtma №0169A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.